

INFOLETTER

15 juni 2021

Kapitalisatie van schadevergoedingen: aanbevolen rentevoet

Indicatieve tabel 2020: meevaller voor sommigen, straf voor anderen

De Indicatieve tabel 2020, voorgesteld in juni 2021, beveelt een rentevoet van 1% aan voor de kapitalisatie van schadegevallen. Zonder de bekommernis voor billijkheid in twijfel te trekken die de auteurs van de Indicatieve tabel inspireert, toont dit artikel aan dat deze aanbeveling redelijkerwijs niet kan worden opgevolgd.

11. Breuk in de historische coherentie van de rentevoet die door de Indicatieve tabel wordt aanbevolen. Sinds het begin in 1995 hebben opeenvolgende Indicatieve tabellen de rentevoeten in tabel 1 hieronder, kolom 5, aanbevolen.

Als we deze rentevoeten vergelijken met het verschil tussen:

- enerzijds, de gemiddelde netto rentevoet van OLO's op 10-20 jaar over de laatste 5 jaar voorafgaand aan het jaar van de Indicatieve tabel¹ (kol. 2);

- anderzijds, het gemiddelde inflatiecijfer over dezelfde periode¹ (kol. 3);

bekomen wij nabije waarden, zoals blijkt uit tabel 1, kol. 4 en 5, met de frappante uitzondering van de cijfers van 2020, die een breuk markeren in de historische coherentie van de rentevoet die door de Indicatieve tabel wordt aanbevolen.

Tabel 1. Historiek van de rentevoet die door de Indicatieve tabel wordt aanbevolen
vergeleken met het verschil "Netto OLO-rentevoet – Inflatiecijfer"

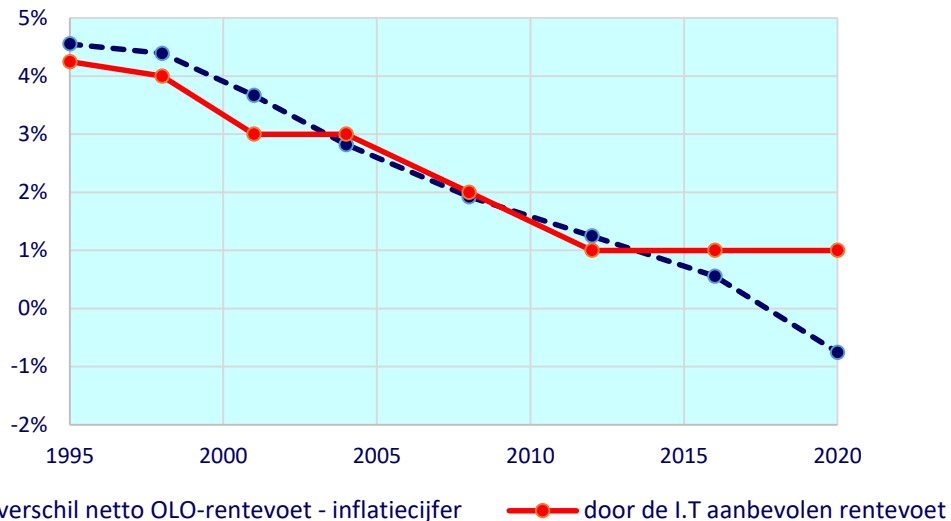
Kolom	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Jaar van het Tabel	Bruto OLO-rentevoet	Netto OLO-rentevoet	Inflatiecijfer	Verskil (2) – (3)	Rentevoet die door de Indicatieve tabel wordt aanbevolen
1995	8,71%	7,40%	2,85%	4,55%	de 4% à 4,5%
1998	7,44%	6,33%	1,93%	4,40%	4%
2001	5,98%	5,08%	1,41%	3,67%	3%
2004	5,39%	4,58%	1,76%	2,82%	3%
2008	4,33%	3,68%	1,76%	1,92%	2%
2012	4,44%	3,51%	2,26%	1,25%	1%
2016	3,07%	2,24%	1,68%	0,56%	1%
2020	1,25%	0,87%	1,63%	- 0,76%	1%

Tabel 1 benadrukt de opmerkelijke nabijheid tussen kolom 4 en kolom 5, met uitzondering van 2020, waar het verschil "Netto OLO-rentevoet – Inflatiecijfer"

- 0,76% bedraagt, terwijl de door de Indicatieve tabel aanbevolen rentevoet wordt bevroren op 1%, wat resulteert in een breuk van 1,76%.

¹ Bron: <http://stat.nbb.be/?lang=nl>

Historiek van de door de Indicatieve tabel aanbevolen rentevoet vergeleken met het verschil "Netto OLO-rentevoet - Inflatiecijfer"

De grafiek toont de opmerkelijke nabijheid tussen de stippellijn en de doorlopende lijn van 1995 tot 2016, gevolgd door de ongewone kloof die zich voordoet in 2020. Deze kloof markeert de brutale breuk in de tot nu toe waargenomen coherentie tussen de door de Indicatieve tabel aanbevolen rentevoet enerzijds en het verschil tussen de "Netto OLO-rentevoet – Inflatiecijfer" anderzijds.

2. Gebrek aan transparantie. Toegepast op de kapitalisatie van geïndexeerde rentes, terwijl het kapitaal verondersteld wordt belegd te zijn als "een goede huisvader", is de door de Indicatieve tabel 2020 aanbevolen rentevoet een hybride technische rentevoet, gelijk aan het verschil "Netto OLO-rentevoet – Inflatiecijfer". De Indicatieve tabel 2020 maakt geen melding van de twee percentages die onderliggen aan de aanbevolen rentevoet van 1% wat een spijtig gebrek aan transparantie betekent, in het bijzonder in de huidige omstandigheden.

In feite komt de door de Indicatieve tabel 2020 aanbevolen rentevoet van 1% erop neer:

1° dat wordt aangenomen dat de netto OLO-rentevoet gelijk is aan 1%, wat overdreven is ten opzichte van de huidige realiteit, ten nadele van het slachtoffer;

2° dat de indexering van de vergoedingsrente niet in aanmerking wordt genomen, hetgeen onaanvaardbaar is.

3. Een onbegrijpelijke beslissing. De bevrozing op 1% van de door de Indicatieve tabel 2020 aanbevolen rentevoet, is onbegrijpelijk.

Hoe kunnen we begrijpen dat dezelfde rentevoet van 1% wordt aanbevolen in 2020, 2016 en 2012, ondanks de ineensdaling van de rentevoeten die zich in de tussentijd heeft voorgedaan? Door deze bevrozing van de aanbevolen rentevoet verliest de Indicatieve tabel uiteraard een deel van zijn geloofwaardigheid.

Hoewel, net als in de vorige versies, de Indicatieve tabel 2020 preciseert dat de aanbevolen rentevoet van 1% "vatbaar is voor aanpassing, in meer of in min, rekening houdend met de concrete omstandigheden", vormt deze aanbeveling een meevaller voor de aansprakelijke en terzelfdertijd een straf voor het slachtoffer.

Tabel 2 vergelijkt, in het geval van een geïndexeerde vergoedingsrente van 1.000 euro/jaar op het hoofd van een vrouw tijdens het hele leven:

- het kapitaal, dat we zullen kwalificeren als rationeel², berekend op basis van het gemiddelde 2020 van de netto OLO-rentevoet waarvan de maturiteit gelijk is aan de levensverwachting van het slachtoffer, en het gemiddelde inflatiecijfer over 10 jaar 2011-2020, d.w.z. 1,66%;

- het kapitaal berekend volgens de (technische) rentevoet van 1% aanbevolen door de Indicatieve tabel 2020.

Dezelfde tabel geeft, door het verschil tussen de twee kapitalen, de straf aan die het slachtoffer heeft geleden.

Tabel 3 voert dezelfde berekeningen uit voor een geïndexeerde vergoedingsrente van 1.000 euro/jaar op het hoofd van een man tijdens het beroepsleven (tot 67 jaar).

² Dit kapitaal wordt berekend op www.christian-jaumain.be

Tabel 2. Vergoeding tijdens het hele leven (vrouwen). Straf resulterend uit de Indicatieve tabel 2020

Leeftijd	Levensverwachting	Netto OLO-rentevoet	Rationele kapitaal	Kapitaal volgens I.T.2020	Straf (€)	Straf (%)
30 jaar	59,9 jaar	0,39%	€ 92.431	€ 44.519	€ 47.912	107,6%
40 jaar	49,1 jaar	0,39%	€ 70.316	€ 38.239	€ 32.077	83,9%
50 jaar	38,5 jaar	0,39%	€ 51.305	€ 31.419	€ 19.886	63,3%
60 jaar	28,4 jaar	0,39%	€ 35.293	€ 24.239	€ 11.054	45,6%
70 jaar	19,0 jaar	0,22%	€ 22.658	€ 16.973	€ 5.685	33,5%
80 jaar	10,8 jaar	0,00%	€ 12.240	€ 10.002	€ 2.238	22,4%

Tabel 3. Vergoeding tijdens het actieve leven (mannen). Straf resulterend uit de Indicatieve tabel 2020

Leeftijd	Levensverwachting	Netto OLO-rentevoet	Rationele kapitaal	Kapitaal volgens I.T.2020	Straf (€)	Straf (%)
30 jaar	36,0 jaar	0,39%	€ 46.132	€ 30.019	€ 16.113	53,7%
40 jaar	26,1 jaar	0,37%	€ 31.373	€ 22.820	€ 8.553	37,5%
50 jaar	16,4 jaar	0,14%	€ 18.792	€ 14.998	€ 3.794	25,3%
60 jaar	6,8 jaar	0,00%	€ 7.254	€ 6.524	€ 730	11,2%

Uit de tabellen 2 en 3 blijkt dat hoe langer de vergoedingsduur, des te groter de straf.

Voorbeeld (tabel 2). Op 40 jaar:

- rationeel kapitaal: € 70.316;
- kapitaal volgens Indicatieve tabel 2020: € 38.239;
- straf: € 70.316 – € 38.239 = € 32.077 (83,9%).

Deze in principe onaanvaardbare straf bereikt snel extravagante proporties, die het dubbele van het bedrag dat in de Indicatieve tabel 2020 wordt toegekend voor lange duurtijden, kan overschrijden (zie tabel 2, 1ste regel).

4. Het criterium “Som rentestortingen”. Het vereiste dat het vergoedingskapitaal de som van de rentestortingen niet overschrijdt, is volkomen gerechtvaardigd. Aan dit vereiste is voldaan, zelfs indien de technische rentevoet negatief is, op voorwaarde dat de OLO-rentevoet niet negatief³ is. Dit is het geval met het rationeel kapitaal in de tabellen 4 en 5, die respectievelijk de tabellen 2 en 3 aanvullen.

Hoewel de technische rentevoet negatief is, terwijl (zie tabellen 2 en 3) de OLO-rentevoet niet negatief is, overschrijdt het rationeel kapitaal de som van de rentestortingen niet.

Tabel 4. Criterium “Som rentestortingen” toegepast op tabel 2 (rente tijdens het hele leven)

Leeftijd	Technische rentevoet	Som rentestortingen		Rationeel kapitaal
30 jaar	-1,27%	€ 106.947	>	€ 92.431
40 jaar	-1,27%	€ 79.239	>	€ 70.316
50 jaar	-1,27%	€ 56.385	>	€ 51.305
60 jaar	-1,27%	€ 37.889	>	€ 35.293
70 jaar	-1,44%	€ 23.305	>	€ 22.658
80 jaar	-1,66%	12.240 €	=	12.240 €

Tabel 5. Criterium “Som rentestortingen” toegepast op tabel 3 (rente tijdens het beroepsleven)

Leeftijd	Technische rentevoet	Som rentestortingen		Rationeel kapitaal
30 jaar	-1,27%	€ 50.013	>	€ 46.132
40 jaar	-1,29%	€ 33.151	>	€ 31.373
50 jaar	-1,52%	€ 19.041	>	€ 18.792
60 jaar	-1,66%	€ 7.254	=	€ 7.254

5. Geïndexeerde rente: een voor de verzekeraar zware kapitalisatie. De verzekeraar die een geïndexeerde vergoedingsrente betaalt, is verplicht om een voorziening samen te stellen die geraamd wordt door deze rente op prudentiële wijze te kapitaliseren, zodat deze voorziening hoger is dan het rationele kapitaal. In deze voorzieningen worden veiligheids-, beheers-, herverzekerings- en solvabiliteits- marges inbegrepen.

Om de noodzaak van bijvoorbeeld de veiligheidsmarge te illustreren, wordt herhaald dat het rationeel kapitaal berekend is op basis van een duurtijd die gelijk is aan de levensverwachting. Als de mortaliteit van het slachtoffer vergelijkbaar is met die van de algemene bevolking, is er ongeveer een kans van één op twee dat het slachtoffer na die periode zal overleven en dus dat het rationele kapitaal voldoende zal zijn om de vergoedingsrente te dekken. Uiteraard kan een verzekeraar zich niet tevredenstellen met een kans op verlies die zo hoog is als 50%.

Natuurlijk kan het slachtoffer geen aanspraak maken op een bedrag dat gelijk is aan deze voorziening. Daarom zou het verkeerd zijn om te beweren dat de kapitalisatie het slachtoffer bevoordeelt eerder dan de verzekeraar.

³ Demonstratie in JAUMAIN, Christian, "Pleidooi voor continuïteit van de wijze van bepaling van de rentevoet die door de Indicatieve tabel wordt aanbevolen", VAV-CRA (Wolters-Kluwer), 2020/5, p. 3. (Als de OLO-rentevoet lager is dan 0%, wordt deze verhoogd naar 0%).

6. Kapitalisatie is geen gunst ten voordele van het slachtoffer. Uitgevoerd op basis van een evenwicht tussen kapitaal en vergoedingsrente is de kapitalisatie geen gunst ten voordele van het slachtoffer, maar één van de twee opties die gelijkwaardig zijn volgens oordeelkundig vastgestelde parameters. De weigering van deze optie kan alleen worden gemotiveerd door bijzondere omstandigheden.

De keuze tussen rente en kapitaal is verankerd in de Belgische samenleving, met name op het vlak van bedrijfspensioenen. We herinneren ons het recente protest over de suggestie van de HRF (Hoge Raad van Financiën) om houders van een bedrijfspensioen verplicht te doen kiezen voor een rente eerder dan voor de liquidatie van het volledige kapitaal.

7. Samenvatting. We vatten de voorafgaande overwegingen als volgt samen:

1° De bevrozing op 1% van de door de Indicatieve tabel aanbevolen rentevoet betekent een breuk in de historische coherentie van deze rentevoet.

2° De door de Indicatieve tabel aanbevolen rentevoet is een hybride technische rentevoet, gelijk aan het verschil "OLO netto-rentevoet – Inflatiecijfer". De Indicatieve tabel 2020 maakt geen melding van deze twee onderliggende percentages, wat een spijtig gebrek aan transparantie betekent.

3° Niet alleen is er geen rekening gehouden met de indexering van de vergoedingsrente, wat uiteraard onaanvaardbaar is, maar de netto OLO-rentevoet wordt verondersteld gelijk te zijn aan 1%, wat buitensporig is in vergelijking met de huidige realiteit, ten nadele van de slachtoffers.

4° Hoe kunnen we begrijpen dat dezelfde rentevoet van 1% wordt aanbevolen in 2020, 2016 en 2012, ondanks de ineenstorting van de rentevoet die zich in de tussentijd heeft voorgedaan? Door deze bevrozing van de aanbevolen rentevoet verliest de Indicatieve tabel 2020 uiteraard een deel van zijn geloofwaardigheid.

6° Het rationeel kapitaal is niet hoger dan de som van de rentestortingen, zelfs indien de technische rentevoet negatief is, op voorwaarde dat de OLO-rentevoet niet negatief is.

7° Een verzekeraar die een geïndexeerde vergoedingsrente betaalt, is verplicht om een voorziening samen te stellen die groter is dan het rationeel kapitaal. Daarom zou het verkeerd zijn om te beweren dat de kapitalisatie het slachtoffer bevoordeelt eerder dan de verzekeraar.

8° Kapitalisatie is geen gunst ten voordele van het slachtoffer, maar één van de twee opties die gelijkwaardig zijn. De weigering van deze optie kan alleen worden gemotiveerd door bijzondere omstandigheden.

8. Conclusie. Een voorbeeld volstaat om te besluiten. Laten we de cijfers van de tabellen 2 en 4 op 40-jarige leeftijd hernemen:

- rationeel kapitaal: € 70.316;

- kapitaal volgens Indicatieve tabel 2020: € 38.239;

- som van de stortingen: € 79.239.

- tel daarbij de door de verzekeraar samen te stellen voorziening: € 85.000 (per hypothese).

Als het slachtoffer dat kiest voor kapitalisatie en dus niet akkoord ging met de rente, gedwongen wordt om het onredelijke bedrag van € 38.239 aan kapitaal aan te nemen, berekend volgens de door de Indicatieve tabel 2020 aanbevolen rentevoet van 1%⁴, zal hij met kennis van zaken kunnen reageren op basis van de bovenstaande cijfers.

De Indicatieve tabel 2020 beveelt een kapitalisatierentievoet van 1% aan. Onverhoopte verrassing voor de aansprakelijke (tenminste als het slachtoffer kiest voor een in waarde verminderd kapitaal), maar oorzaak van een bijkomende schade voor het slachtoffer (die het recht op een evenwichtige keuze tussen kapitaal en rente verliest). Deze aanbeveling kan zeker redelijkerwijs niet worden gevolgd.

Christian Jaumain
actuaris, emeritus hoogleraar UCLouvain

⁴ Met een actieve levensverwachting van 49,1 jaar (zie Tabel 2) is het kapitaal zelfs minder dan $49,1 \times € 1.000 = € 49.100$, wat de som van de stortingen van de niet geïndexeerde rente vertegenwoordigt. Het kapitaal dat berekend is volgens de door de Indicatieve tabel 2020 (€ 38.239) is niet alleen kleiner dan de som van de stortingen van de geïndexeerde rente (€ 79.239, zie Tabel 4); het is zelfs kleiner dan de som van de stortingen van de niet geïndexeerde rente (€ 49.100).